

EL GERMÀ OPERARI JOSEP GUÀRDIA I LA CONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA DE SANTA ANNA

Josep Guàrdia (0) va néixer a la vila de Calders el dia 2 de novembre de l'any 1717 i va ser batejat a la pica baptismal de la parròquia de Sant Vicenç de Calders, per Valentí Oristrell, vicari de Calders. Li van donar els noms de Josep, Pere i Joan. Era fill de Felicià Guàrdia, pagès i de la seva dona Margarida. Va tenir per padrins Pere Saverol, pagès de la parròquia de Santa Maria del Cornet i la seva dona Margarida, juntament amb Joan Guàrdia de Sant Fructuós de Castellterçol (1).

La seva família estava establerta feia anys a Calders i encara es conserva un veïnat als afores de Calders que es diu la Guàrdia, on hi ha restes de la masia dels Guàrdia, avui convertida en restaurant.

PERÍODE DE MOIÀ (1737-1750)

Va començar a formar part de la comunitat escolàpia com a germà operari a Moià l'any 1737 i va adoptar el nom religiós de Josep Guàrdia de Sant Joan Baptista.

Fins al 1641, l'orde de l'Escola Pia solament tenia dues classes de religiosos, els clergues i els germans operaris. A aquests últims, se'ls va atorgar el privilegi, el 1641, de ser ordenats clergues, però amb certes limitacions, privilegi que no va durar gaire temps. Solament podien dedicar-se a l'ensenyament de les escoles primàries (llegir, escriure i comptar) i no podien dedicar-se a l'estudi del llatí ni a ensenyar a les escoles secundàries o de Gramàtica. A més, se'ls concedia dret a la tonsura i a portar bonet. Altrament, els germans operaris, com el cas de Josep Guàrdia, sols tenien unes tasques manuals dins l'orde, i havien de fer els vots de pobresa, castedat i obediència (2).

A Moià va participar en la construcció de l'església del col·legi escolapi, juntament amb l'arquitecte que la va dissenyar, convertint-se en un mestre en l'art de construir. Les obres van iniciar-se l'any 1729 i van acabar-se l'any 1750 (3).

PERÍODE D'IGUALADA (1751-1753)

Segons Florenci Morera, arribà a Igualada el 1751 (4), però les primeres dades documentals no les trobem fins al dia 1 de gener de 1752, que renovà vots davant de l'altar del Santíssim Sagrament (5).

La seva primera estança a Igualada deuria ser curta ja que ens consta que va tornar-hi el 18 de novembre de 1752 (6). Aquesta segona visita a Igualada va ser més duradora perquè no és fins al 27 de març de 1753 que va abandonar aquesta comunitat per anar a Oliana.

A Igualada no podem atribuir-li cap mena d'obra concreta; el més possible és que es dediqués a fer petites reparacions en la casa i el primer viatge servís solament per avaluar els treballs a fer. De fet, els escolapis en arribar a Igualada (9 de setembre de 1732), no van construir de nou sinó que van instal·lar-se en un edifici ja existent, l'antic convent dels Servites dedicat a la Mare de Déu dels Dolors. La casa devia ser antiga i deuria necessitar alguns retocs. De fet, segons la consuetud, la seva missió va ser la direcció i la reparació d'obres (7).

PERÍODE D'OLIANA (1753-1758)

El dia 27 de març va marxar d'Igualada per anar a Oliana, per ordre expressa del pare provincial Joan de Sant Pau (8).

D'aquí coneixem les obres realitzades.

Els escolapis van ocupar la capella de la Mare de Déu dels Àngels i la casa propera el 1690 i mantingueren la comunitat fins al 1835 (9). Les obres de reforma a efectuar van ser la construcció d'una paret frontispícia de la casa, quatre cel·les i letrines per als religiosos i escolars i un forn de pa. La comunitat d'Oliana va fer-se càrrec de les despeses i manutenció dels *...duos religiosos nostros operarios Architectos...* (10), durant quatre mesos. A més, consta que van participar-hi dos paletes i els seus ajudants, durant dos mesos, i un fuster durant un mes.

PERÍODE DE MATARÓ (1758-1790)

Segons el P. Vila, Josep Guàrdia arribaria a Mataró per donar un ajut final a la construcció del nou col·legi i església.

El 1769 el provincial de l'Orde va redactar unes normes per les quals s'estipulava la necessitat de separar l'habitatge dels interins dels seminaris amb les habitacions dels religiosos.

L'edifici era la continuació de l'habitatge de la Comunitat en direcció a la plaça de Santa Anna amb escala i portes independents que accedien a la baixada, enfront les muralles. El nou edifici constaria de 36 habitacions, juntament amb la del pare rector i un germà que s'ocupava del servei domèstic. A Josep Guàrdia, se li pot atribuir la capelleta de la cantonada, on es va col·locar l'estàtua de sant Josep de Calassanç, realitzada per Antoni Real, de Vic i col·locada el 27 de gener de 1781 (16). El nínxol estava decorat amb volutes típicament barroques.

Les obres van ser subvencionades mitjançant una hipoteca realitzada el 1771 (11).

Juntament amb aquestes obres va construir-se l'església, ja que la seva construcció s'anava realitzant de forma paral·lela.

De l'església s'atribueix a Josep Guàrdia, haver esculpit les pedres de la portada principal i les bases de les columnes, així com treballs diversos de les obres (12).

La presència dels Guàrdia a Mataró va venir incrementada en venir a Mataró un cosí de Josep, anomenat Vicenç. Coneixem la seva presència a Mataró degut a la necrològica. Va morir el dia 27 de juliol de 1772 a l'edat de 22 anys. Era mestre de cases, i era fill de Joan Guàrdia, pagès i de Francesca Guàrdia i Casapenas (els mateixos que van fer de padrins en el bateig de Josep Guàrdia). Vicenç va néixer a Calders el 26 de febrer de 1751 i li van posar els noms de Jaume, Salvador i Vicenç i els seus padrins van ser els seus dos germans, Valentí, fadrí pagès i Maria Teresa, donzella. Segurament la introducció dins el ram de la construcció va venir en mans del seu cosí Joan.

En morir, els pares escolapis van voler enterrar-lo amb independència de la parròquia, ja que volien que fos enterrat a l'església de Santa Anna *...ahont exercia son ofici...* (13). L'afer caigué en mans del notari Josep Torras i es resolgué, al final, que fos enterrat a l'església escolàpia. *...Agustí Ferran, Pbre. y Vicari de la present Parroquia assia ab creu alta y estola pendent a cercar al cadaver de dit Guardia en la rectoria de l'expressat collegi y traentlo al fossar al carrer entregar a aquella comunitat.* (13).

En morir Vicenç, la presència de la família Guàrdia a Mataró es va veure reduïda solament a la presència de Josep, del qual es conserven algunes notícies que el lliguen a la construcció de l'església (14).

Josep va morir finalment el 2 de febrer de 1790, després de quatre mesos de dolors i febres que *...patientiossime toleratis...* (15) i va ser el segon a ser enterrat a la nova església, als 73 anys d'edat i amb 53 de religió.

Joaquim Graupera i Graupera

ABREVIATURES

- APC - Arxiu Parroquial de Calders (Bages).
- APEPC - Arxiu Provincial Escoles Pies de Catalunya. Barcelona.
- AGEPR - Arxiu General de l'Escola Pia. Roma.
- ACSA - Arxiu Col·legi de Santa Anna. Mataró
- MASM - Museu-Arxiu de Santa Maria. Mataró.

NOTES.

- 0.- Volia agrair la col.laboració del P. Joan Florença, arxiver de l'Escola Pia de Catalunya i de Rosa Serra, arxivera de l'Arxiu Parroquial de Calders.
- 1.- APC. Llibre de Baptismes, 1662-1761, dia 2-11-1717.
- 2.- MARTÍN, Rafael. *Tercera Clase de Religiosos en la Orden de las Escuelas Pías. A Analecta Calasanziana*, vol. 5. Madrid 1961, p. 35-102.
- 3.- PICANYOL, Llogari. *Moià y los escolapios moianeses*. Barcelona 1956, p. 12-13.
- 4.- MORERA, Florenci. *Comunitats de l'Escola Pia d'Igualada (1732-1985)*. Igualada: inèdit, 1985. APEPC: 07.18.
- 5.- APEPC -07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada (1735...), p. 85.
- 6.- APEPC -07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada (1735...), p. 90.
- 7.- AGEPR. Reg. Rel. 40 (E), p. 162.
- 8.- APEPC -07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada (1735), p. 91.
- 9.- PEDEMONTTE, Bonaventura. *Tres-cents anys d'Escola Pia a Catalunya*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1984; p. 29.
- 10.- AGEPR. Reg. Prov. 61 (Rotlle microfilm II).
- 11.- VILA. *Escuelas Pías de Mataró. Su historial pedagógico*. Salamanca: Calatrava, 1972; p. 98.
- 12.- ACSA. Llibre de Coses Notables, dia 2 febrer 1790, p. 61.
- 13.- MASM. Llibre de Funerària, 1770-1774, dia 27 juliol 1772.
- 14.- ACSA. Llibre de l'Ecònom (1737-1777).
- 15.- AGEPR. Reg. Rel. 40 (E) (E), p. 162.
- 16.- ACSA. Llibres de Coses Notables, p. 41.

APÈNDIX DOCUMENTAL

PERÍODE DE CALDERS (1717-17??)

- 1717-11-2 : *Die secunda mensis novembris anno a nativitate domini millesimo septingentesimo desimoseptimo i fontibus baptismalibus parochialis ecclesia Sancti Vicentii de Calders vicens diocesis fuit baptizatus Josephus, Petrus et Joannes, filius legitimus et naturalis Felicis Guardia Agricola, parroquia Sancti Vicentii de Calders et Margarite eius exoris. Fuerunt patrini Petrus Saverolis, Agricola, pages de la parroquia sancte De Ma de Cornet et Margarite uxor Joannis Guardia parator perrerem populatus vile Sancti Fructuosi de Castelltersol omnes vicens Diocesis, minister fuit Valentinus Oristrell Presbiter et Vicarius de Calders.* [APC: Llibre de Baptismes, 1662-1761, dia 2-11-1717].
- 1751-02-26 : *Jaume, Salvador, Vicens, fill legítim i natural de Joan Guàrdia, pagès, de la parròquia de Sant Vicenç de Calders, Bisbat de Vic, i de Francesca Guàrdia i Casapenas, conjugues. Nat als vint y sis del mes de febrer del any mil setcents sinquanta un, a les quatre horas del mati. Fou batejat lo mateix dia de dit mes y any, per lo reverent miquel codinach prebere y vicari de dita parroquia. Foren Padrins Valenti Guardia fadrí, pages y Maria Theresa Guardia donsellà. Fills dels sobredits pares y germans de l'infant.* [APC: Llibre de Baptismes, 1662-1761].

PERÍODE DE MOIÀ (17??-1750)

- 174?-1750 : *... la cuarta y última, que a la sazón se consideró definitiva, se empezó en 1729 y quedó terminada en 1750. En la construcción de esta última trabajó mucho el Hno. José Guàrdia, natural de Calders, de quién dice su necrología que, habiendo seguido siempre al arquitecto que la planeó, llegó a ser muy competente en dicho arte, por los que los Superiores se sirvieron de él en diversas casas, para la dirección y reparación de obras.* [PICANYOL, Llogari: Moià y los escolapios moianeses. Barcelona, 1956, p. 12-13].

PERÍODE D'IGUALADA (1751-1753)

- 1751-?-? : *Ja està a Igualada.* [MORERA, Florenci: *Comunitats de l'Escola Pia d'Igualada (1732-1985)*. Igualada: inèdit, 1985. APEPC: 07.18].
- 1752-01-1 : *Dia 1 de henero de 1752, entre las 7 y las 8 de la noche renovaron votos delante del Santísimo Sacramento (...) y los Hermanos José de San Juan Bautista (...) y por ser assi lo firmo a los 5 de dicho mes y año... Pedro de Sta. Teresa.* [APEPC - 07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada, (1735...), p. 85].
- 1752-11-18 : *Dia 18 de noviembre de 1752, llegaron a esta casa de Igualada (...) el Hermano José de San Juan Bautista, operario y profesor (...)* [APEPC - 07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada, (1735...), p. 90].
- 1753-01-1 : *4 de gener de 1753, renova bots entre 7 y 8 de la nit.* [APEPC - 07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada, (1735...), p. 91].

- 1753-03-27 : *Dia 27 de marzo partió de esta casa para la de Oliana el Hermano José Guardia de Sant Juan Bautista con orden expreso del Padre Provincial Juan de Sant Pablo y por ser assi lo firmo hoy dia 29 de los expuestos mes y año.* [APEPC - 07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada, (1735...), p. 91].
- 1753-03-29 : Deixa Igualada. [MORERA, Florenci: *Comunitats de l'Escola Pia d'Igualada (1732-1985)*. Igualada: inèdit, 1985. - APEPC: 07.18].

PERÍODE D'OLIANA (1753-17..)

- 1753-03-27 : *Dia 27 de marzo partió de esta casa para la de Oliana el Hermano José Guardia de Sant Juan Bautista con orden expreso del Padre Provincial Juan de Sant Pablo y por ser assi lo firmo hoy dia 29 de los expuestos mes y año.* [APEPC - 07.18B. Llibre del Secretari d'Igualada, (1735...), p. 91].
- 1752-1753 : *Annis tamen 1752-1753 in constructione parietis frontispici Domus iuxta alterum angulum, in compositione 4 cellarum, in structura latrinarum pro Religiosis et Scholarum pueris, et furni panifici impensa sunt in pecunia numerata ... 52 scuts 1/2.*
Preterea Domus subministrabit alimenta duobus domifactoribus, et eorum ministris per duos menses. Aluit etiam per mense Fabrum Lignarum. Per quatuor menses aluit anno presentes duos religiosos nostros operarios Architectos et famulum Scecularem, pro quibus alimentis possunt ad minus computari .. 57 scuts 1/2.
 [Arxiu General Escola Pia .Roma. Reg. Prov. 61 (Rolle microfilm II)].

PERÍODE DE MATARÓ (1753-17. .)

- 1749-1755 : 1758-1790. Segons VILA: *Escuelas Pías de Mataró...*, p. 828.
- 1760- ? : Suposada arribada a Mataró ja que Josep Guàrdia va morir el 1790 i ...*treinta años antes de puede decir que la había empezado* (referint-se a la nova església de Mataró) [ACSA: Llibre de Coses Notables, dia 2 de febrer de 1790, p. 61].
- 1771-05-? : *Al Vicente a buena cuenta...* [ACSA: Llibre de l'Ecònom (1737-1777)].
- 1771-11-? : *2 camisas al Hno. José Guardia...* [ACSA: Llibre de l'Ecònom (1737-1777)].
- 1772-07-26 : *Al vint i sis juliol de mil setcents setanta y dos, morí Vicens, jove, mestre de cases (de la Vila de Calders, bisbat de Vich) edat de 22 anys. Fill de Joan Guàrdia, brasser y de Francesca, muller sua. Ha rebut tots els sagraments. El cadàver del qual se li ha donat sepultura en la Iglesia dels Pares Escolapis de la Ciutat de Mataró, Bisbat de Barcelona als vint y set del sobredit mes y any. Ignasi Reniu y Padró, Pbre., Vicari.* [MASM: Llibre d'Obits (1767-1781), p. 95, núm. 249].
- (VICENÇ)
- 1772-07-27 : *Dù dia. Obit de Vicens Guardia, mestre de cases de la Vila de Calders, Bisbat de Vich, 22 anys. Fill de Joan Guardia, brasser y Francesca sa muller. Morí als 26 del present mes en lo collegi dels Pares de l'Escola Pia, ahont exercia son ofici y pretenent dits pares enterrarlo ab independència de la parroquia,*
 (VICENÇ)

foren requirits per lo Señor Rector y zeladors de la Iglesia Parroquial del que sen lleva acte en poder del doctor Joseph Torras y Vieta, Notari de Mataró a lo que respongueren cedint sa pretenció y lo Parroco per especial gracia quels feu permetre que fos enterrat en la iglesia de dit collegi per medi de son Vicari lo dia 27 del mateix mes. Agustí Ferran, pbr. y Vicari de la present Parroquia assia ab creu alta y estola pendent a cercar al cadaver de dit Guardia en la rectoria de l'expresat collegi y traentlo al fossal del carrer lo acompanya a la iglesia de la Escola Pia y lo entrega a aquella comunitat. [MASM: Llibre de Funerària, 1770-1774, dia 27 de juliol de 1772].

- 1773-03-? : *...A un peón para el hermano Joseph, tres canaletas cañas para el cieloraso y 8 carretadas de materiales... 4 ll. [ACSA: Llibre de l'Ecònom (1737-1777)].*
- 1775-03-? : *Al herrero para lozar los instrumentos del albañil para el Hermano Joseph... 6ll 5s 6d. [ACSA: Llibre de l'Ecònom (1737-1777)].*
- 1790-02-2 : *Dia 2 de febrero de 1790, murió recibidos todos los Sacramentos el Hermano Operario Joseph Guardia de quien fue el segundo de estrenar nuestra nueva iglesia, el que 30 años antes se puede decir que la avia el empezado aviendo casi el solo tallado no solo todas las piedras de la portada principal sino tambien las de todas las bases de las columnas y trabajó mucho en ella. [ACSA: Llibre de Coses Notables, dia 2 de febrer de 1790, p. 61].*
- 1790-02-2 : *Fr. Josephus GUARDIA a S. Juan Bapta. O.P. pat. de Caldès, dioc. Vicem qui cum Modiliani nostra construeretur Ecclesia Architectum sequutus optimus in illa arte factus ad magister. Huic Matarone in fabricam Collegii Nri. Convictorum nostrorum, et ecclesiam iter elaboravit, ud existimatio omnium tuum nostrorum. Tuum secularium maxime comparaverit in alias provae domos misquam complurima opera reparavit, et auxit assiduus semper in laboribus tamquam bonus et exemplaris religiosus. Tandem in lecto decumbens post varios laboris et dolores per quatuor menses patientiosime toleratis accedente febri, sacris, omnibus munitis piissime obiit matarone die 2 de feb. 1790 et ed.an.73, rel. 53. [Arxiu General de l'Escola Pia .Roma. Reg. Rel. 40 (E) p. 162].*